

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PEDRO CRUZ VILLALÓN
23 päivänä huhtikuuta 2015¹

Asia C-110/14

Horațiu Ovidiu Costea
vastaan
SC Volksbank România SA

(Judecătoria Oradean (Romania) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Kuluttajansuoja — Direktiivin 93/13/ETY 2 artiklan b alakohdassa tarkoitetun kuluttajan käsite — Asianajajan ammattia harjoittavan luonnollisen henkilön tekemä luottosopimus — Luotto, jonka vakuutena on luotonottajan asianajotoimiston omistama kiinteistö — Henkilön tietojen ja ammatin vaikutus siihen, onko häntä pidettävä kuluttajana — Luoton tarkoituksen määrittäminen — Direktiivin 2011/83/EU johdanto-osan 17 perustelukappaleessa tarkoitetut kahta päämäärää palvelevat sopimukset — Liitännäisen sopimuksen vaikutus pääsopimukseen

1. Tämän Judecătoria Oradean (Romania) esittämän ennakkoratkaisupyyntöön johdosta unionin tuomioistuimella on tilaisuus ottaa kantaa kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (jäljempänä direktiivi 93/17)² 2 artiklan b alakohdassa, jonka mukaan ”kuluttajalla” tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä, joka kyseisen direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa, tarkoitettuun kuluttajan käsitteeseen.

2. Vaikka oikeuskäytännössä on tulkittu kuluttajan käsitettä unionin oikeuden eri aloilla, tätä käsitettä ei tähän mennessä ole kehitelty oikeuskäytännössä tyhjentävästi tämän asian tulkintapyyntöön kohteena olevan direktiivin 93/13³ erityisellä soveltamisalalla. Tämän asian konkreettisena erityispiirteenä on se, että siinä kyseenalaistetaan lainopillisen asiantuntijan pitäminen kuluttajana sellaisen luottosopimuksen tekemisen yhteydessä, jonka vakuutena on hänen asianajotoimistonsa omistuksessa oleva kiinteistö. Kysymys koskee siten yhtäältä henkilön erityisten taitojen ja tietojen vaikutusta siihen, onko häntä pidettävä kuluttajana, ja toisaalta kyseisellä henkilöllä liitännäisessä vakuussopimuksessa olevan aseman vaikutusta siihen, onko häntä pidettävä kuluttajana pääsopimuksena olevassa luottosopimuksessa.

1 — Alkuperäinen kieli: espanja.

2 — EYVL L 95, s. 29.

3 — Yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut tätä käsitettä tämän direktiivin yhteydessä tuomiossa Cape ja Idealservice MN RE (C-541/99 ja C-542/99, EU:C:2001:625).

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

3. Direktiivin johdanto-osan 5, 10 ja 16 perustelukappale kuuluvat seuraavasti:

”5) kuluttajat eivät yleensä tunne muiden kuin oman jäsenvaltionsa tavaroiden myyntiä ja palvelujen tarjontaa koskevia sopimuksia säänteleviä oikeussäännöksiä; tämä tietämyksen puute voi saada heidät luopumaan tavaroiden tai palvelujen ostoa koskevien suorien sopimusten teosta muissa jäsenvaltioissa,

--

10) tehokkaampi kuluttajansuoja voidaan saavuttaa ottamalla käyttöön yhdenmukaiset kohtuuttomia ehtoja koskevat säännöt; näitä sääntöjä on sovellettava kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin; tämän vuoksi tämän direktiivin ulkopuolelle jätetään erityisesti työ sopimukset, perintöoikeuksia koskevat sopimukset, perhelainsäädännön oikeuksia koskevat sopimukset sekä yhtiöiden perustamista ja yhtiöjärjestyksestä koskevat sopimukset,

--

16) vahvistettujen yleisten perusteiden mukaisesti suoritettua ehtojen kohtuuttoman luonteen arviointia, erityisesti julkisluonteisessa elinkeinotoiminnassa, jossa tarjotaan yhteisiä palveluja ottaen huomioon käyttäjien yhteisvastuu, on tarpeen täydentää mukana olevien erilaisten etujen yleisellä arvioinnilla; tähän kuuluu vilpittömän mielen vaatimus; arvioitaessa vilpittömyyttä mieltä on kiinnitettävä erityistä huomiota osapuolten neuvotteluasemien vahvuuteen sekä siihen, onko kuluttajaa jollakin tavoin kannustettu suostumaan ehtoon ja onko tavarat ja palvelut myyty tai toimitettu kuluttajan tekemästä erityistilauksesta; vilpittömän mielen vaatimuksen voi täyttää elinkeinonharjoittaja, joka kohtelee oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti toista osapuolta, jonka lailliset edut hänen on otettava huomioon.”

4. Direktiivin tarkoituksena on sen 1 artiklan 1 kohdan mukaan ”lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä”.

5. Direktiivin 2 artikla sisältää kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan käsitteiden määritelmät. Tämän säännöksen mukaan ”tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

- b) ’kuluttajalla’ jokaista luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa;
- c) ’elinkeinonharjoittajalla’ jokaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään harjoittaa joko julkisen tai yksityisen alan ammatti- tai liiketoimintaa.”

B Romanian oikeus

6. Elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisten sopimusten kohtuuttomasta ehdosta annetun lain nro 193/2000 (Legea privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori) 2 §:ssä, sellaisena kuin se oli voimassa pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan luottosopimuksen allekirjoittamispäivänä, säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajalla tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä tai yhdistykseksi järjestäytyneiden luonnollisten henkilöiden ryhmää, joka tämän lain kattamien sopimusten yhteydessä ei harjoita liiketoimintaa, teollista toimintaa, tuotantotoimintaa, käsityöläisen ammattia eikä muuta ammattitoimintaa.

2. Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tämän lain kattamia sopimuksia tehdessään harjoittaa liiketoimintaa, teollista toimintaa, tuotantotoimintaa, käsityöläisen ammattia tai muuta ammattitoimintaa, tai mitä tahansa muuta henkilöä, joka toimii samassa tarkoituksessa tällaisen henkilön nimissä ja lukuun.”

II Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

7. Esillä oleva ennakkoratkaisupyyntö liittyy asian kantajan Horațiu Ovidiu Costean ja vastaajan SC Volksbank România SA:n (jäljempänä Volksbank) väliseen siviilioikeudelliseen riita-asiaan, joka koskee siviiliasioita käsittelevässä ensimmäisen asteen tuomioistuimessa Judecătoria Oradeassa (Romania) nostettua vahvistuskannetta.

8. Asian kantaja Costea harjoittaa asianajajan ammattia kauppaoikeuden alalla. Vuonna 2008 Costea allekirjoitti Volksbankin kanssa luottosopimuksen (jäljempänä riidanalainen sopimus). Ennakkoratkaisupyyntön mukaan kyseisen sopimuksen allekirjoitti myös asianajotoimisto ”Costea Ovidiu” kiinteistökiinnityksen antajana. Samana päivänä luottosopimuksen kanssa tehtiin myös sopimus, jolla asianajotoimisto ”Costea Ovidiu” sopi kiinteistön omistajana Volksbankin kanssa edellä mainitun luoton takaisinmaksusta annetusta vakuudesta (jäljempänä vakuussopimus). Asianajotoimisto ”Costea Ovidiuta” edusti tässä tarkoituksessa Costea. Juuri tässä yhteydessä luotonottajan ammatti tuli vastaajana olevan pankin tietoon.

9. Costea nosti 24.5.2013 Volksbankia vastaan pääasiassa kyseessä olevan kanteen, jossa hän vaati, että luottosopimuksen 5 kohdan a alakohdassa mainittu riskipreemioon liittyvä ehto⁴ todettaisiin kohtuuttomaksi ja että pankin sen perustella perimät määrät palautetaan. Costea perusti väitteensä siihen, että hän on kuluttaja, johon on sovellettava lakia nro 193/2000, jolla direktiivi 93/13 on saatettu osaksi Romanian oikeusjärjestystä. Costea vetosi erityisesti siihen, että riskipreemioon liittyvää

4 — Asiakirja-aineiston mukaan kyse on sopimuksen ”erityisten määräysten” osaan sisältyvästä ehdosta, jonka otsikkona on ”Riskipreemio”, joka on 0,22 prosenttia luoton saldosta ja joka on maksettava kuukausittain eräpäivinä koko sopimuksen voimassaoloajan.

ehtoa ei ollut neuvoteltu vaan pankki oli määrännyt sen yksipuolisesti. Kantaja päätteli tästä, että ehto on kohtuuton, ja katsoi lisäksi, että koska luoton vakuudeksi oli annettu kiinteistökiinnitys, riskiä ei enää ollut. Ennakkoratkaisupyyntönsä ei käsitellä ehdon sisältöä tai sen mahdollista kohtuuttomuutta.⁵

10. Koska Judecătoria Oradea katsoo, että riidan ratkaisemiseksi on tulkittava direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohtaa, se on esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 2 artiklan b alakohtaa tulkittava kuluttajan käsitteen määritelmän osalta siten, että kun luonnollinen henkilö, joka harjoittaa asianajajan ammattia, tekee pankin kanssa luottosopimuksen ilman, että luoton tarkoitusta yksilöidään, ja kun kyseisen sopimuksen yhteydessä määritetään, että vakuutena on kyseisen luonnollisen henkilön asianajotoimiston antama kiinteistökiinnitys, tämä luonnollinen henkilö sisältyy käsitteen soveltamisalaan, vai siten, että hän ei sisälly sen soveltamisalaan?”

11. Kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle ovat esittäneet SC Volksbank România, Romanian hallitus, Italian hallitus ja Alankomaiden hallitus sekä Euroopan komissio. Istunnossa, joka pidettiin 28.1.2015, osapuolia kehoitettiin keskittämään väitteensä liitännäisen vakuussopimuksen vaikutukseen kuluttajana pitämiseen ja direktiivin 2011/83/EU⁶ johdanto-osan 17 perustelukappaleessa tarkoitettuihin kahta päämäärää palveleviin sopimuksiin viittaavien seikkojen hyödyllisyyteen tämän asian yhteydessä. Suullisia huomautuksia ovat esittäneet Costea, Romanian hallitus ja Euroopan komissio.

III Alustavat toteamukset

12. Aluksi on syytä tuoda esille, että vaikka kansallinen tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyyntönsä, että sopimustekstissä ei missään vaiheessa yksilöidä luoton tarkoitusta, sekä Romanian hallitus että komissio ovat kirjallisissa huomautuksissaan tuoneet esille, että riidanalaiseen sopimukseen sisältyy ehto, joka koskee kyseisen sopimuksen tarkoituksen määrittämistä ja jonka mukaan luotto on myönnetty ”henkilökohtaisten juoksevien menojen kattamiseksi”. Volksbank ei ole kiistänyt tätä seikkaa, ja myös Costea vahvisti sen istunnossa.

13. Huolimatta siitä, että kansallinen tuomioistuin esittää ennakkoratkaisukysymyksensä viitaten tilanteeseen, jossa luoton tarkoitusta ei ole yksilöity, mielestäni ennakkoratkaisupyyntönsä ja unionin tuomioistuimessa esitettyjen huomautusten välinen ristiriita ei voi tässä suhteessa olla esteenä sille, että unionin tuomioistuin antaa esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen hyödyllisen vastauksen.

5 — Unionin tuomioistuin on käsitellyt useissa tuomioissa Volksbankin käytäntöä sisällyttää luottosopimuksiin riskipreemioon liittyviä ehtoja. Tuomiossa SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443) unionin tuomioistuin katsoi, että kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä 2008/48/EY (EUVL L 133, s. 66) on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että kyseisen direktiivin kansallisen täytäntöönpanotoimenpiteen (tässä tapauksessa kiireellisenä annettu hallituksen asetus 50/2010, Monitorul Oficial al României, osa I, nro 389, 11.6.2010) asialliseen soveltamisalaan sisällytetään luottosopimukset, jotka koskevat sellaisen luoton myöntämistä, jonka vakuutena on kiinteä omaisuus, vaikka tällaiset sopimukset on nimenomaisesti suljettu kyseisen direktiivin asiallisen soveltamisalan ulkopuolelle. Romanianlaiset tuomioistuimet ovat esittäneet ennakkoratkaisukysymyksiä viidessä muussa asiassa, jotka on kuitenkin poistettu rekisteristä ennakkoratkaisupyyntönsä peruuttamisen vuoksi (määräys SC Volksbank România, C-47/11, EU:C:2012:572; määräys SC Volksbank România, C-571/11, EU:C:2012:726; määräys SC Volksbank România, C-108/12, EU:C:2013:658 ja määräys SC Volksbank România, C-123/12, EU:C:2013:460, sekä määräys SC Volksbank România C-236/12, EU:C:2014:241). Tuomiossa Matei (C-143/13, EU:C:2015:127) unionin tuomioistuimella oli tilaisuus tulkita direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 2 kohtaa sellaisten kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin luottosopimuksiin sisältyvien ehtojen osalta, joissa määrätään ”riskipalkkiosta”.

6 — Kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/83/EU (EUVL L 304, s. 64).

14. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.⁷

15. Etenkin niiden tosiseikkoja koskevien puutteiden ja virheiden osalta, joita ennakkoratkaisupyynnössä on väitetty olevan, oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei ole unionin tuomioistuimen vaan kansallisen tuomioistuimen asiana selvittää oikeudenkäyntiin johtaneet tosiseikat sekä tehdä näistä ne päätelmät, joita tämän annettavana oleva ratkaisu edellyttää.⁸

16. Esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisukysymys on esitetty sellaisen erityisen oikeusriidan yhteydessä, jonka ratkaisu riippuu direktiiviin 93/13 sisältyvän kuluttajan käsitteen tulkinnasta. Ennakkoratkaisupyynnössä esitetään myös riittävät tiedot, jotta unionin tuomioistuin voi antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisen vastauksen.

IV Asian tarkastelu

17. Kun otetaan huomioon ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymyksen vastaamisen kannalta merkitykselliset eri seikat, joihin myös asian käsittelyyn osallistuneet osapuolet ovat huomautuksissaan keskittyneet, tutkin tässä tarkastelussani direktiivissä 93/13 tarkoitetun kuluttajan käsitettä sekä muiden seikkojen, kuten direktiiviin 2011/83 sisältyvän viittauksen kahta päämäärää palveleviin sopimuksiin ja pääsopimuksen (luottosopimuksen) ja vakuussopimuksen välisen suhteen, vaikutusta tähän käsitteeseen.

A Kuluttajan käsite direktiivissä 93/13

18. Kuluttajan käsite esiintyy monialaisesti unionin oikeuden eri aloilla, myös muilla kuin kuluttajansuojalainsäädännön yhdenmukaistamiseksi annetuissa erityisissä säädöksissä, kuten kilpailuoikeuden,⁹ yksityisoikeuden alan oikeudellisen yhteistyön¹⁰ ja yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan¹¹ aloilla samoin kuin muilla aloilla, joilla on annettu toimia lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi.¹² Myöskään lukuisissa johdetun oikeuden säädöksissä, jotka koskevat

7 — Ks. mm. tuomio Melki ja Abdeli (C-188/10 y C-189/10, EU:C:2010:363, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

8 — Ks. esim. tuomio Traum (C-492/13, EU:C:2014:2267, 19 kohta) ja tuomio PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, 40 kohta).

9 — SEUT 102 artiklan b alakohta ja SEUT 107 artiklan 2 kohdan a alakohta.

10 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehdyn Brysselin yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32; konsolidoitu versio EYVL 1998, C 27, s. 1) 13 artikla ja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL L 12, s. 1) 15 artikla.

11 — SEUT 39 artiklan 1 kohdan c alakohta ja SEUT 40 artiklan 2 kohta.

12 — Ks. esim. tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) (EUVL L 178, s. 1).

kuluttajansuojaa, ei ole yhtenäistä kuluttajan käsitettä.¹³ Kyse on siten lukuisilla unionin lainsäädäntötoiminnan alueilla esiintyvistä käsitteistä, jonka erityisiä rajoja ei kuitenkaan ole vahvistettu primaarioikeudessa¹⁴ ja jolla ei voida kategorisoida tiettyjä oikeussubjekteja yhtenäisesti, vaan tämä mahdollisuus vaihtelee kunkin sovellettavan johdetun oikeuden säädöksen mukaan. Kuluttajan käsitettä ei siis ole määritelty yhdenmukaisesti kaikissa säädöksissä, jotka kuuluvat eri oikeudenaloille ja joilla on eri tavoitteet: kyse on operatiivisesta ja dynaamisesta käsitteestä, joka määritellään viittaamalla kyseessä olevan lainsäädäntötoimen sisältöön.¹⁵

19. Esillä olevassa asiassa unionin tuomioistuimen on tulkittava kuluttajan käsitettä direktiivin 93/13 yhteydessä. Tämän tehtävän suorittamiseksi on selvää, että lähtökohtana on pidettävä direktiivin 2 artiklan b alakohtaa, jossa esitetään kuluttajan määritelmä.

20. Kyseisestä säännöksestä ilmenee sekä kuluttajan että elinkeinonharjoittajan määritelmän kannalta sen alan merkitys, jolla henkilö harjoittaa toimintaa. Direktiivin 2 artiklan b alakohdan mukaan kuluttajalla tarkoitetaan ”jokaista luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei *harjoita* ammatti- tai liiketoimintaa”. Erotuksena tästä 2 artiklan c alakohdan mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan ”jokaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään *harjoittaa* – – ammatti- tai liiketoimintaa”.

21. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tältä osin korostettu, että elinkeinonharjoittajan ja luonnollisen henkilön käsitteiden välinen erottelu ei ole täysin symmetrinen (kaikki ne henkilöt, joita ei voida pitää elinkeinonharjoittajina, eivät ole kuluttajia), sillä varsinkaan oikeushenkilöitä ei voida katsoa direktiivin 2 artiklassa tarkoitetuiksi kuluttajiksi.¹⁶ Esillä olevassa tapauksessa on selvää, että Costea on tehnyt luottosopimuksen luonnollisena henkilönä eikä asianajotoimistonsa edustajana.

22. Ennakkoratkaisupyyntö perusteena oleva kysymys siitä, voidaanko Costeaa pitää kuluttajana, johtuu siitä, että Costea on ammatiltaan asianajaja. Kaikki kirjallisia ja suullisia huomautuksia esittäneet osapuolet Volksbankia lukuun ottamatta katsovat, että luonnollisen henkilön harjoittamalla ammatilla ei ole merkitystä arvioitaessa, voidaanko henkilöä pitää direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna kuluttajana. Volksbank sitä vastoin toteaa, että jotta henkilöä voitaisiin pitää kuluttajana, on paitsi arvioitava direktiivin 2 artiklan b alakohdan sanamuodosta seuraavan objektiivisen kriteerin täyttymistä myös täytettävä subjektiivinen kriteeri, joka liittyy direktiivin tarkoitukseen suojata kuluttajaa heikompana osapuolena, joka ei yleensä tunne lainsäädäntöä. Volksbankin mukaan oletama, jonka mukaan kuluttaja on epäyhdenvertaisessa asemassa, voidaan kumota, jos tämän todetaan voivan kokemuksensa ja tietojensa perusteella suojella itse itseään.

13 — Kuluttajan käsite on määritelty samankaltaisesti mutta ei identtisesti tietyissä säädöksissä, kuten muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20.12.1985 annetussa neuvoston direktiivissä 85/577 (EYVL L 372, s. 31) ja kuluttajansuojasta etäsopimuksissa 20.5.1997 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 97/7/EY (EUVL L 144, s. 19) – jotka on kumottu direktiivillä 2011/83 – samoin kuin matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista 13.6.1990 annetussa neuvoston direktiivissä 90/314/ETY (EYVL L 158, s. 59) ja sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla 11.5.2005 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2005/29/EY (EUVL L 149, s. 22). Tässä viimeksi mainitussa direktiivissä otetaan mittapuuksi yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnan mukainen ”valistunut, kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja, ottaen huomioon sosiaaliset, kulttuuriset ja kielelliset tekijät” (18 perustelukappale). Ks. eri säädöksissä olevan kuluttajan käsitteen vertailusta M. Ebers, ”The notion of ‘consumer’”, teoksessa *Consumer Law Compendium*, www.eu-consumer-law.org.

14 — Ks. kuluttajan käsitteen eri tehtävistä ja tälle käsitteelle annettavasta laajasta merkityksestä sen perussopimuksen tietyissä artikloissa olevan tehtävän perusteella K. Mortelmans ja S. Watson, ”The Notion of Consumer in Community Law: A Lottery?”, teoksessa J. Lonbay (toim.), *Enhancing the Legal Position of the European Consumer*, BIICL, 1996, s. 36–57.

15 — M. Tenreiro, ”Un code de la consommation ou un code autour du consommateur? Quelques réflexions critiques sur la codification et la notion du consommateur”, teoksessa L. Krämer, H.-W. Micklitz ja K. Tonner (toim.), *Law and diffuse Interests in the European Legal Order. Liber amicorum Norbert Reich*, s. 349.

16 — Tuomio Cape ja Idealservice MN RE (C-541/99 ja C-542/99, EU:C:2001:625, 16 kohta).

23. Kun otetaan huomioon direktiivin 2 artiklan b alakohdan määritelmän sanamuoto, tulkittuna johdonmukaisesti yhdessä kyseisen direktiivin muiden säännösten kanssa, sekä unionin oikeuden muissa säädöksissä olevalle kuluttajan käsitteelle oikeuskäytännössä annettu tulkinta, Volksbankin perusteluja ei mielestäni voida hyväksyä.

24. Kuluttajan käsitteen kannalta keskeinen seikka, sellaisena kuin tämä käsite on määritelty kyseisessä säännöksessä, viittaa selvästi rajattuun seikkaan: sopimuspuolen asemaan kyseessä olevassa oikeustoimessa. Kuten tuomiossa *Asbeek Brusse ja de Man Garabito* tuotiin esille, tässä suhteessa on syytä ottaa huomioon, että direktiivissä ”määritellään – ne sopimukset, joihin sitä sovelletaan, sopimuskumppanien aseman perusteella sen mukaan, harjoittavatko ne sopimusta tehdessään ammatti- tai liiketoimintaa”.¹⁷

25. Se, että kuluttajan aseman kannalta on ratkaisevaa, minkä toiminnan yhteydessä kyseessä oleva toimi toteutetaan, on vahvistettu myös oikeuskäytännössä, joka koskee muita kuluttajansuojaa koskevia säädöksiä, joissa on direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdan määritelmää vastaava kuluttajan käsitteen määritelmä. Tuomiossa *Di Pinto*¹⁸ yhteisöjen tuomioistuin korosti tulkitessaan kuluttajan käsitettä direktiivin 85/577/ETY¹⁹ yhteydessä, että suojan soveltamisperusteena oli juuri yhteys elinkeinonharjoittajan luona tapahtuvan kotimyyntin – jolla oli tarkoitus painostaa tekemään liikeomaisuuden myyntiä koskeva mainossopimus – kohteena olevien oikeustoimien ja elinkeinonharjoittajan liike- ja ammattitoiminnan välillä: elinkeinonharjoittaja saattoi vaatia direktiivin soveltamista ainoastaan, jos kotimyyntin kohteena ollut oikeustoimi ei kuulunut hänen ammatti- tai liiketoimintaansa.²⁰

26. Direktiivin 93/13 sanamuodon ja sekä tämän säädöksen että direktiivin 85/577 tulkintaa koskevan oikeuskäytännön perusteella on puollettava samalla objektiivista ja toiminnallista kuluttajan käsitettä: kyse ei näin ollen ole tietyn henkilön osalta olemukseltaan yhdestä muuttumattomasta luokasta²¹ vaan päinvastoin asemasta, jota on arvioitava sen perusteella, missä ominaisuudessa henkilö tekee tietyn oikeustoimen yhtenä niistä monista oikeustoimista, joita tämän päivittäisessä elämässä voi tulla vastaan. Kuten julkisasiamies *Mischo* totesi asiassa *Di Pinto* viitatessaan kuluttajan käsitteeseen direktiivin 85/577 2 artiklan soveltamisalalla, tässä säännöksessä tarkoitettuja henkilöitä ”ei määritellä abstraktisti vaan sen mukaan, mitä he konkreettisesti tekevät”, minkä vuoksi yksi ja sama henkilö voi eri tilanteissa olla välillä kuluttaja ja välillä elinkeinonharjoittaja.²²

27. Tämä käsitys kuluttajasta tietyn oikeustoimen tekijänä, jolloin yhdistyvät tilanteesta riippuen samalla sekä objektiiviset että toiminnalliset piirteet, on vahvistettu myös Brysselin yleissopimuksen soveltamisalalla, jolla unionin tuomioistuin on niin ikään tulkinnut kuluttajan käsitettä, vaikkakin – kuten totean jäljempänä – direktiiviä 93/13 tulkittaessa on suhtauduttava varauksella analogiaan näiden kahden instrumentin eri tavoitteiden vuoksi. Tuomiossa *Benincasa*²³ todettiin, että henkilön

17 — C-488/11, EU:C:2013:341, 30 kohta.

18 — Tuomio C-361/89, EU:C:1991:118.

19 — Direktiivi, joka on kumottu direktiivillä 2011/83/EU ja jonka 2 artiklan mukaan ”kuluttajalla” tarkoitettiin ”luonnollista henkilöä, jonka tässä direktiivissä tarkoitettujen oikeustoimien ei voida katsoa liittyvän hänen elinkeinonsa tai ammatinsa harjoittamiseen”.

20 — Tuomio *Di Pinto* (C-361/89, EU:C:1991:118, 15 kohta).

21 — Julkisasiamies *Jacobsin* mukaan ”ei ole olemassa kuluttajan tai ei-kuluttajan henkilöllistä asemaa – merkitystä on sillä, missä ominaisuudessa asiakas toimi tehdessään tietyn sopimuksen”. Ratkaisuehdotus *Gruber* (C-464/01, EU:C:2004:529, 34 kohta).

22 — Julkisasiamies *Mischon* ratkaisuehdotus *Di Pinto* (C-361/89, EU:C:1990:462, 19 kohta). Tässä asiassa julkisasiamies ehdotti, että elinkeinonharjoittajat, joiden luona käydään liikeomaisuuden myyntiä koskevassa tarkoituksessa, ovat kuluttajan asemassa. Yhteisöjen tuomioistuin ei noudattanut tätä ehdotusta.

23 — Tuomio *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337).

määrittelemiseksi kuluttajaksi ”on otettava huomioon tämän henkilön asema määrätyssä sopimussuhteessa sopimuksen luonteen ja tavoitteen yhteydessä eikä tämän henkilön subjektiivista tilannetta. – – Henkilöä voidaan pitää tiettyjen toimien yhteydessä kuluttajana ja toisten toimien yhteydessä taloudellisena toimijana”.²⁴

28. Kyse on viime kädessä *objektiivisesta ja toiminnallisesta* käsitteestä, jonka soveltaminen riippuu *yhden ainoan kriteerin* täyttymisestä: oikeustoimen rajautumisesta erityisesti ammatti- tai liiketoiminnan harjoittamisen ulkopuolelle. Kuten Romanian hallitus on tuonut esille, direktiivissä ei vahvisteta minkäänlaista lisäedellytystä kuluttajan aseman määrittämiseksi. Kyse on lisäksi käsitteestä, joka määritellään *tilannekohtaisesti*, toisin sanoen konkreettisen oikeustoimen yhteydessä.²⁵ Näin ollen yhdeltäkään henkilöltä ei voida viedä mahdollisuutta olla kuluttajan asemassa sellaisen sopimuksen osalta, jota tehdessään hän ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa, yleisten tietojensa tai ammattinsa vuoksi, vaan perusteena on pidettävä yksinomaan hänen asemaansa konkreettisessa oikeustoimessa.

29. Tätä johtopäätöstä ei voida kumota Volksbankin väitteillä, jotka perustuvat direktiivin 93/13 tarkoitukseen ja joissa viitataan erityisesti direktiivin johdanto-osan eri perustelukappaleisiin.²⁶ Direktiivin systemaattisen tarkastelun perusteella on selvää, että direktiivin antamisen perusteena ovat käsitteet haavoittuvasta ja heikommasta osapuolesta sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, sillä siinä lähdetään tilanteesta, jossa kuluttaja sitoutuu elinkeinonharjoittajan jo laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön.²⁷ Nämä unionin koko kuluttajansuojalainsäädännön taustalla yleisesti olevat ajatukset²⁸ haavoittuvasta ja heikommasta asemasta eivät kuitenkaan ole konkretisoituneet siten, että ne olisi kirjattu lainsäädäntöön kuluttajan käsitteelle lainsäädännössä annetun määritelmän välttämättöminä edellytyksinä. Kuluttajan määritelmässä tai missään muussakaan direktiivin säännöksessä ei aseteta kuluttajana pitämisen edellytykseksi konkreettista tilannetta, jossa tällä ei olisi tietoa tai tällä olisi väärää tietoa taikka tämä olisi tosiasiallisesti heikommassa asemassa.

30. Mahdollisuus arvioida kussakin konkreettisessa yksittäistapauksessa kuluttajan asemaa kokemukseen, opintoihin, ammattiin tai jopa kuluttajan älykkyyteen liittyvien seikkojen perusteella olisi vastoin direktiivin tehokasta vaikutusta. Erityisesti asianajajat (tai oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneet henkilöt samoin kuin muut elinkeinonharjoittajat) jäisivät ilman suojaa useilla yksityiselämänsä alueilla. Kuten Romanian hallitus tuo esille, myös silloin kun kyseessä olevan henkilön tietojen voidaan katsoa vastaavan luotonantajan tietoja, tämä ei vaikuta siihen, että kyseisen henkilön neuvotteluasema on sama kuin kenen tahansa luonnollisen henkilön neuvotteluasema elinkeinonharjoittajaan nähden.

31. Unionin tuomioistuin katsoi tosin tuomiossa Šiba,²⁹ että ”asianajajilla on – – korkeatasoista ammatillista tietämystä, jota kuluttajilla ei välttämättä ole”.³⁰ Näissä perusteluissa viitataan kuitenkin tilanteeseen, jossa kyseessä oleva asianajaja ”tarjoaa – – ammatti- tai liiketoiminnassaan vastiketta vastaan oikeudellista palvelua yksityishenkilönä toimivalle luonnolliselle henkilölle” ja on siten direktiivin 93/13 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja.³¹

24 — Ibidem, tuomion 16 kohta. Yhteisöjen tuomioistuin totesi johtopäätöksensä, että ”kantajaa, joka on tehnyt sopimuksen harjoittaakseen tulevaisuudessa ammattitoimintaa, ei voida pitää kuluttajana”, tuomion 19 kohta. Julkisasiamies oli katsonut samansuuntaisesti todetessaan, että ”juuri kyseessä oleva toiminta on se tekijä, joka Brysselin yleissopimuksen 13 artiklassa otetaan huomioon tuomioistuinten toimivaltaa koskevan erityisjärjestelmän luomiseksi tiettyjen sopimusten osalta; sitä vastoin oikeussubjektin aikaisempia henkilökohtaisia olosuhteita ei oteta huomioon”. Julkisasiamies Ruiz-Jarabo Colomerin 20.2.1997 esittämän ratkaisuehdotuksen 49 kohta.

25 — F. Denninger, *Der Verbraucherbegriff*, De Gruyter Recht, Berlin, 2007, s. 287–.

26 — Erityisesti johdanto-osan 4–6, 8–10, 12, 16 ja 24 perustelukappale.

27 — Tuomio Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, 31 kohta) ja tuomio Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 — Ks. tältä osin vuodelta 1975 ”Euroopan talousyhteisön alustava ohjelma kuluttajansuojaa ja kuluttajille annettavia tietoja koskevaksi politiikaksi” (EYVL C 92, s. 1) ja 19.5.1981 annettu neuvoston päätöslauselma Euroopan talousyhteisön toisesta ohjelmasta kuluttajansuojaa ja kuluttajille annettavia tietoja koskevaksi politiikaksi (EYVL C 133, s. 1).

29 — C-537/13, EU:C:2015:14.

30 — Ibidem, tuomion 23 kohta.

31 — Ibidem, tuomion 24 kohta.

32. Volksbankin ehdottoman kaltainen tulkinta johtaisi siihen, että kuluttajan asema evättäisiin kaikilta sellaisilta henkilöiltä, jotka ovat sopimuksentekohetkellä turvautuneet oikeudelliseen tai muunlaiseen ammatilliseen apuun.³²

33. Unionin tuomioistuin on todennut useilla muilla kuin aloilla kuin direktiivin 93/13 soveltamisalalla, ettei kyseessä olevan henkilön tiedoilla tai konkreettisella tilanteella ole vaikutusta, kun objektiivista edellytystä siitä, että toiminta ei kuulu kyseisen henkilön ammatti- tai liiketoimintaan, ei ole täytetty. Näin on todettu tarkasteltaessa direktiiviä 85/577, jonka osalta tuomiossa Di Pinto katsotaan, että kun henkilö harjoittaa ammatti- tai liiketoimintaa, tosiasiallinen tietämättömyys konkreettisessa yksittäistapauksessa ei muuta sitä, että hän on elinkeinonharjoittaja.³³

34. Johtopäätöksenä katson, että kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettun kuluttajan käsitettä on tulkittava siten, että käsitteen soveltamisalaan kuuluu luonnollinen henkilö, joka harjoittaa asianajajan ammattia ja tekee pankin kanssa luottosopimuksen, kun kyseisen sopimuksen yhteydessä määritetään lisäksi, että luoton vakuudeksi on kiinnitetty asianajajan asianajotoimiston omistama kiinteistö, jos kansallisen tuomioistuimen käytettävissä olevien todisteiden perusteella ilmenee, että kyseinen henkilö on toiminut tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen ammatti- tai liiketoimintaansa.

B Kuluttajan käsite kahta päämäärää palvelevien sopimusten yhteydessä

35. Edellä esitetyn lisäksi katson, että esillä olevaan ennakkoratkaisukysymykseen vastaamiseksi on syytä tarkastella keskustelua niin kutsutuista kahta päämäärää palvelevista sopimuksista, erityisesti sikäli kuin kyseisessä kysymyksessä viitataan nimenomaisesti sopimukseen, jossa luoton tarkoitusta ei ole yksilöity.

36. Sekä Romanian hallitus että Alankomaiden hallitus ovat todenneet, että esillä olevassa asiassa pitäisi ratkaista tuomion Gruber perusteella se, onko Costea pidettävä kuluttajana.³⁴ Euroopan komissio puolestaan on todennut sekä kirjallisissa huomautuksissaan että istunnossa, että asiassa on pidettävä merkityksellisenä direktiivin 2011/83 johdanto-osan 17 perustelukappaletta. Sekä kyseisessä perustelukappaleessa että tuomiossa Gruber viitataan eri yhteyksissä kahta tarkoitusta palveleviin sopimuksiin.

37. Tuomiossa Gruber ja direktiivissä 2011/83 on eri kriteerit sen määrittämiseksi, kuuluuko sopimus henkilökohtaiseen toimintaan vai ammatti- tai liiketoiminnan harjoittamiseen. Kuten totean jäljempänä, mielestäni direktiivin 2011/83 kriteeri on esillä olevan asian olosuhteissa ratkaiseva.

38. Tuomiossa Gruber³⁵ puollettiin kuluttajan käsitteen suppeaa tulkintaa tilanteissa, joissa on kyse kahta päämäärää palvelevasta sopimuksesta. Kyseisessä tulkinnassa annetaan etusija toisarvoisuuden kriteerille: henkilöllä ei ole oikeutta vedota Brysselin yleissopimukseen sisältyviin kuluttajia koskeviin erityisiin toimivaltamääräyksiin, "ellei ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvä tarkoitus ole

32 — Tältä osin on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuin katsoi tuomion Rampion ja Godard (C-429/05, EU:C:2007:575) 65 kohdassa, että sillä, että henkilöä edustaa asianajaja, ei ole vaikutusta kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 87/102/ETY (EYVL 1987, L 42, s. 48) 11 artiklan 2 kohdan tulkintaan, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin voi soveltaa tätä säännöstä viran puolesta.

33 — Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että "loogisinta on uskoa, että tavanomaisen huolellinen elinkeinonharjoittaja tuntee omaisuutensa ja kunkin sen myynnin edellyttämän toimen arvon, joten jos hän sitoutuu sopimukseen, se ei voi tapahtua harkitsematta ja pelkästään yllätyksen vuoksi", tuomio Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118, 18 kohta).

34 — Tuomio Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), joka on annettu asiassa, jossa oli kyse tiilien ostamisesta ja asentamisesta maatalarakennukseen, joka oli myös Gruberin perheen asuinkäytössä.

35 — Tuomio C-464/01, EU:C:2005:32.

toisarvoinen siten, että sitä on pidettävä vähäpätöisenä tarkasteltaessa kyseessä olevaa toimea kokonaisuudessaan, eikä sillä, että ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittymätön tarkoitus on pääasiallinen, ole vaikutusta tässä suhteessa”.³⁶ Tuomiossa katsottiin tässä yhteydessä myös, että todistustaakka on sillä, joka haluaa vedota yleissopimuksen 13–15 artiklaan.³⁷

39. Direktiivin 2011/83 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa, jolla on aivan eri sisältö, käytetään vallitsevaan tarkoitukseen perustuvaa kriteeriä: ”jos – – kyseessä on kahta päämäärää palveleva sopimus eli sopimus tehdään tarkoituksessa, joka kuuluu osittain henkilön ammattitoimintaan ja osittain muuhun kuin ammattitoimintaan ja kun ammattitoimintaan liittyvä tarkoitus on niin vähäinen, ettei se ole vallitseva sopimuskokonaisuudessa, kyseistä henkilöä olisi myös pidettävä kuluttajana”.

40. Kun sopimuksen rajaaminen henkilökohtaiseen toimintaan tuomion Gruber toisarvoisuuden kriteerin perusteella edellyttää, että ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvä tarkoitus on niin pieni, että sitä voidaan pitää vähäpätöisenä, direktiivissä 2011/83 on omaksuttu tasapainoisempi ratkaisu soveltamalla sopimuskokonaisuudessa vallitsevan tarkoituksen kriteeriä.

41. Kuten Euroopan komissio totesi istunnossa, on suhtauduttava varauksella siihen, että tuomion Gruber mukaista oikeuskäytäntöä sovellettaisiin direktiiviä 93/13 tulkittaessa. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, jossa tulkitaan kuluttajan käsitettä sekä Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan että asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan soveltamisalalla, korostetaan suppeaa lähestymistapaa, jossa otetaan epäilemättä huomioon, että näissä säännöksissä poiketaan vastaajan kotipaikkaan perustuvasta yleisestä toimivaltaperusteesta ja että niitä on näin ollen tulkittava suppeasti.³⁸ Kuluttajan käsitteen rajoitettua soveltamista kahta päämäärää palvelevissa sopimuksissa ei siten voida automaattisesti siirtää analogisesti erityisten kuluttajansuojasäännösten, kuten direktiivin 93/13, soveltamisalalle.³⁹

42. Ei ole sattumaa, että direktiivin 2011/83 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa on omaksuttu erilainen lähestymistapa kuin tuomiossa Gruber. Direktiiviä koskeneiden neuvottelujen kuluessa Euroopan parlamentti esitti muutosta, jonka mukaan kuluttajan määritelmää muutettaisiin nimenomaisesti siten, että se ulottuisi koskemaan ”luonnollista henkilöä, joka – – toimii *perustavanlaatuisesti* tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino- tai ammattitoimintaansa”.⁴⁰ Tätä seuranneissa neuvotteluissa Euroopan parlamentti suostui kuluttajan määritelmän ennalla pitämiseen ja adverbien ”perustavanlaatuisesti” poistamiseen sillä edellytyksellä, että kuluttajan määritelmän selventämiseen tarkoitettua perustelukappaleessa, joka perustui alun perin tuomioon Gruber,⁴¹ sana ”toisarvoinen” korvattaisiin sanalla ”vallitseva”.⁴²

43. Kun viime kädessä otetaan huomioon sekä eri tehtävät, jotka kuluttajan käsitteellä on eri säädöksissä, että valmisteluasiakirjoista ilmenevä toteamus, katson, että direktiivin 2011/83 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa esitetään sopimuskokonaisuudessa vallitsevan tarkoituksen kriteeri.

44. Esillä olevassa asiassa olen taipuvainen katsomaan Romanian hallituksen ja komission tavoin, että direktiivin 2011/83 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa esitetty selvennys kuluttajan käsitteen tulkittamiseksi pätee myös direktiivin 93/13 soveltamisalalla. Tämä arviointi on perusteltu, kun otetaan huomioon kummankin säädöksen yhteinen tavoite ja niiden välinen nimenomainen yhteys.

36 — Tuomio Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, 54 kohta). Kursivointi tässä.

37 — Ibidem, tuomion 46 kohta.

38 — Ks. esim. tuomio Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, 18 kohta) ja tuomio Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, 39 kohta).

39 — Ks. tästä keskustelusta N. Reich, H.-W. Micklitz, P. Rott ja K. Tonner, *European Consumer Law*, 2. painos, Intersentia, 2014, s. 53.

40 — Mietintö ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kuluttajan oikeuksista, sisämarkkinoiden ja kuluttajansuojan valiokunta, 22.2.2011, A7-0038/2011, s. 36. Kursivointi tässä.

41 — Neuvoston asiakirja 10481/11, 20.5.2011, s. 3.

42 — Neuvoston asiakirja 11218/11, 8.6.2011, s. 5.

Direktiivi 2011/83 on nimittäin direktiivin 93/13 muuttamiseksi annettu säädös.⁴³ Lisäksi kuluttajan käsitteen sanamuoto on näissä molemmissa säädöksissä lähes identtinen, ja ainoana erona on se, että kun direktiivissä 93/13 viitataan pelkästään ”ammatti- tai liiketoimintaan”, direktiivissä 2011/83 viitataan ”elinkeino- tai ammattitoimintaan”.

45. Näin ollen sen selvittämiseksi, voidaanko henkilöä pitää direktiivissä 93/13 tarkoitettuna kuluttajana kyseisissä olosuhteissa, joissa on viitteitä siitä, että kyseessä oleva sopimus palvelee kahta päämäärää siten, ettei ole selvää, että kyseinen sopimus on tehty yksinomaan joko henkilökohtaisessa tarkoituksessa tai ammatti- tai liiketoimintaan kuuluvassa tarkoituksessa, tarkastelemalla kyseessä olevaan sopimukseen liittyviä olosuhteita kokonaisuudessaan – mikä menee puhtaasti määrällistä kriteeriä pidemmälle⁴⁴ – ja arvioimalla kansallisen tuomioistuimen käytettävissä olevia objektiivisia todisteita vallitsevan tarkoituksen kriteerin avulla voidaan määrittää, missä määrin ammatti- tai liiketoimintaan kuuluvat tai siihen kuulumattomat tarkoitukset ovat tietyssä sopimuksessa vallitsevia.

46. Vaikka sekä Euroopan komissio että Costea ovat istunnossa ilmoittaneet, että kansallisen tuomioistuimen esittämä tosiseikkojen kuvaus ei sisällä mitään sellaista, minkä perusteella kyseessä voitaisiin katsoa olevan kahta päämäärää palveleva sopimus, on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana selvittää luoton tarkoitusta koskeva tosiasiallinen tilanne sen käytettävissä olevien todisteiden perusteella, joihin kuuluvat epäilemättä sopimukseen itseensä sisältyvät täsmennykset, joiden sisällön perusteella voidaan hyvin olettaa kyseessä olevan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettu luotto.

47. Johtopäätöksenä totean, että tilanteessa, jossa kansallinen tuomioistuin katsoo, ettei ole selvää, että sopimus on tehty yksinomaan joko henkilökohtaisessa tarkoituksessa tai ammatti- tai liiketoimintaan kuuluvassa tarkoituksessa, kyseessä olevaa sopimuspuolta on pidettävä kuluttajana, jos ammatti- tai liiketoimintaan kuuluva tarkoitus ei ole sopimuskokonaisuudessa vallitseva, kun otetaan huomioon olosuhteet kokonaisuudessaan ja käytettävissä olevien objektiivisten todisteiden arviointi, joka kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle.

C Pääsopimuksen ja liitännäisen sopimuksen välinen suhde

48. Asiassa on vielä ratkaistava kysymys siitä, voiko Costean kuluttajana pitämiseen mahdollisesti vaikuttaa se, että pääsopimuksena olevan luottosopimuksen vakuutena on kiinteistö, joka on tarkoitettu luotonottajan ammatti- tai liiketoiminnan harjoittamiseen.

49. Sekä Romanian hallituksen että komission huomautuksissa tähdennetään, ettei vakuussopimuksella ole vaikutusta luottosopimukseen. Kyseisistä huomautuksista samoin kuin Costean istunnossa esittämistä huomautuksista ilmenee, että asianajotoimisto ”Costea Ovidiu” on luottosopimukseen nähden kolmannen osapuolen asemassa ja että pelkästään se, että kyseisen asianajotoimiston omistama kiinteistö on luottosopimuksen vakuutena, ei merkitse sitä, että kyseinen asianajotoimisto muuttuisi luottosopimuksen osapuoleksi.

50. Yhdyn unionin tuomioistuimessa esitettyihin huomautuksiin ja katson, että kyseessä on kaksi erillistä oikeussuhdetta: yhtäältä luonnollisen henkilön Costean – luotonottajana – ja pankin välinen oikeussuhde ja toisaalta asianajotoimisto ”Costea Ovidiu” – kiinteistökiinnityksen antajana – ja pankin välinen oikeussuhde. Kumpaakin oikeussuhdetta on arvioitava itsenäisesti, minkä vuoksi jälkimmäisellä – joka on sitä paitsi liitännäinen – ei ole vaikutusta ensin mainitun luonteeseen.

43 — Direktiivillä 2011/83 korvataan direktiivit 85/577/ETY ja 9/7/EY ja muutetaan direktiivejä 93/13/ETY ja 1999/44/EY. Direktiivin 93/13 osalta on todettava, että vaikka komission ehdotuksessa (KOM (2008) 614 lopullinen) esitettiin direktiivin kumoamista kokonaisuudessaan ja sen sisällyttämistä uuteen direktiiviin, lopulta direktiivillä 2011/83 ainoastaan lisätään sen 32 artiklassa direktiiviin 93/13 uusi 8 a artikla, joka koskee tiukempia kuluttajansuojasäännöksiä, joita jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön.

44 — On selvää, että vallitsevan tarkoituksen kriteerin soveltaminen käytännössä on jokseenkin monimutkaista. Ks. tästä keskustelusta L. D. Loacker, ”Verbraucherverträge mit gemischter Zwecksetzung”, *Juristenzeitung* 68, 2013, s. 234–242.

51. Oikeuskäytännöstä saadaan joitakin viitteitä liitännäisinä pidettävien sopimusten ja pääsopimusten välisestä suhteesta sekä direktiivin 85/577 että asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalalla. Ensin mainitun direktiivin osalta tuomiossa Dietzinger⁴⁵ katsottiin, että vakuussopimusten liitännäisyyden vuoksi direktiivin 85/577 2 artiklan ensimmäistä luetelmakohtaa, joka sisältää kuluttajan määritelmän, ”on tulkittava siten, että luonnollisen henkilön elinkeinonsa tai ammattinsa harjoittamisen ulkopuolella tekemä takaussopimus, jolla taataan toisen henkilön elinkeinoaan harjoittaessaan tekemän velan takaisinmaksu, ei kuulu direktiivin soveltamisalaan”.⁴⁶ Unionin tuomioistuin tulkitsi vastaavasti asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohtaa, kun se totesi tuomiossa Česká spořitelna,⁴⁷ että kyseistä säännöstä ”on tulkittava siten, että sellaista luonnollista henkilöä, jolla on läheiset ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvät yhteydet yhtiöön esimerkiksi siten, että hän on sen toimitusjohtaja tai hän on siinä enemmistöosakkaana, ei voida pitää kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna kuluttajana silloin, kun hän takaa vekselin, joka on annettu kyseiselle yhtiölle luoton myöntämistä koskevan sopimuksen perusteella kuuluvien velvoitteiden takaamiseksi”.⁴⁸

52. Esillä olevassa asiassa on kuitenkin kyse päinvastaisesta tilanteesta. Ammatti- tai liiketoimintaan mahdollisesti kuuluva tarkoitus koskee ainoastaan liitännäistä sopimusta siltä osin kuin Costea on allekirjoittanut vakuussopimuksen asianajotoimistonsa laillisena edustajana. Toisin kuin tuomiossa Dietzinger ja tuomiossa Česká spořitelna esillä olevassa tapauksessa ei näin ollen ole sovellettava periaatetta, jonka mukaan sivuvaateeseen sovelletaan samaa sääntöä kuin päävaateeseen (accessorium sequitur principale), siten että pääsopimuksen vaikutukset voisivat kyseenalaistaa liitännäisen sopimuksen vaikutukset, vaan huomioon on otettava kummankin oikeussuhteen yksilöllisyys, jotta voidaan todeta samalla henkilöllä olevat eri tehtävät näissä oikeustoimissa. Käsiteltävänä olevan asian kannalta ratkaisevaa ei ole todeta Costean asemaa laillisena edustajana liitännäisessä vakuussopimuksessa vaan selvittää hänen asemansa pääsopimuksena olevassa luottosopimuksessa.

53. Se, että Costea on allekirjoittanut vakuussopimuksen asianajotoimiston edustajana, ei siten vaikuta kielteisesti Costean asemaan kuluttajana pääsopimuksena olevan luottosopimuksen osalta. Pikemminkin päinvastoin, edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella voitaisiin mahdollisesti jopa väittää, että pääsopimus vaikuttaa liitännäiseen vakuussopimukseen.⁴⁹

54. Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, että luonnollisen henkilön asemalla asianajotoimistonsa laillisena edustajana liitännäistä vakuussopimusta tehtäessä ei ole vaikutusta siihen, pidetäänkö häntä kuluttajana pääsopimuksena olevan luottosopimuksen osalta.

V Ratkaisuehdotus

55. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Judecătoria Oradean esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettun kuluttajan käsitettä on tulkittava siten, että käsitteen soveltamisalaan kuuluu luonnollinen henkilö, joka harjoittaa asianajajan ammattia ja tekee pankin kanssa luottosopimuksen, kun kyseisen sopimuksen yhteydessä määritetään lisäksi, että luoton

45 — C-45/96, EU:C:1998:111.

46 — Ibidem, tuomion 23 kohta. Periaatteen, jonka mukaan sivuvaateeseen sovelletaan samaa sääntöä kuin päävaateeseen (accessorium sequitur principale), soveltamista ei kuitenkaan ole arvioitu riittävästi, jotta voitaisiin katsoa, että direktiivin 87/102 soveltamisalaan kuuluisi luoton takaisinmaksun vakuudeksi tehty takaussopimus edes silloin, kun takaaja ja luotonantaja eivät ole toimineet elinkeino- ja ammattitoimintansa yhteydessä. Ks. tältä osin tuomio Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:2000:152).

47 — Tuomio C-419/11, EU:C:2013:165.

48 — Ibidem, tuomion 40 kohta.

49 — Liitännäisyyttä koskevalla kriteerillä unionin oikeuden sovellettavuuden määrittämiseksi on kuitenkin rajansa. Ks. tältä osin julkisasiamies Léger’n ratkaisuehdotus Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:1999:537, 65 kohta).

vakuudeksi on kiinnitetty asianajajan asianajotoimiston omistama kiinteistö, jos kansallisen tuomioistuimen käytettävissä olevien todisteiden perusteella ilmenee, että kyseinen henkilö ei ole toiminut tarkoituksessa, joka kuuluu hänen ammatti- tai liiketoimintaansa.

Tilanteessa, jossa kansallinen tuomioistuin katsoo, ettei ole selvää, että sopimus on tehty yksinomaan joko henkilökohtaisessa tarkoituksessa tai ammatti- tai liiketoimintaan kuuluvassa tarkoituksessa, kyseessä olevaa sopimuspuolta on pidettävä kuluttajana, jos ammatti- tai liiketoimintaan kuuluva tarkoitus ei ole sopimuskokonaisuudessa vallitseva, kun otetaan huomioon olosuhteet kokonaisuudessaan ja käytettävissä olevien objektiivisten todisteiden arviointi, joka kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle.

Luonnollisen henkilön asemalla asianajotoimistonsa laillisena edustajana liitännäistä vakuussopimusta tehtäessä ei ole vaikutusta siihen, pidetäänkö häntä kuluttajana pääsopimuksena olevan luottosopimuksen osalta.